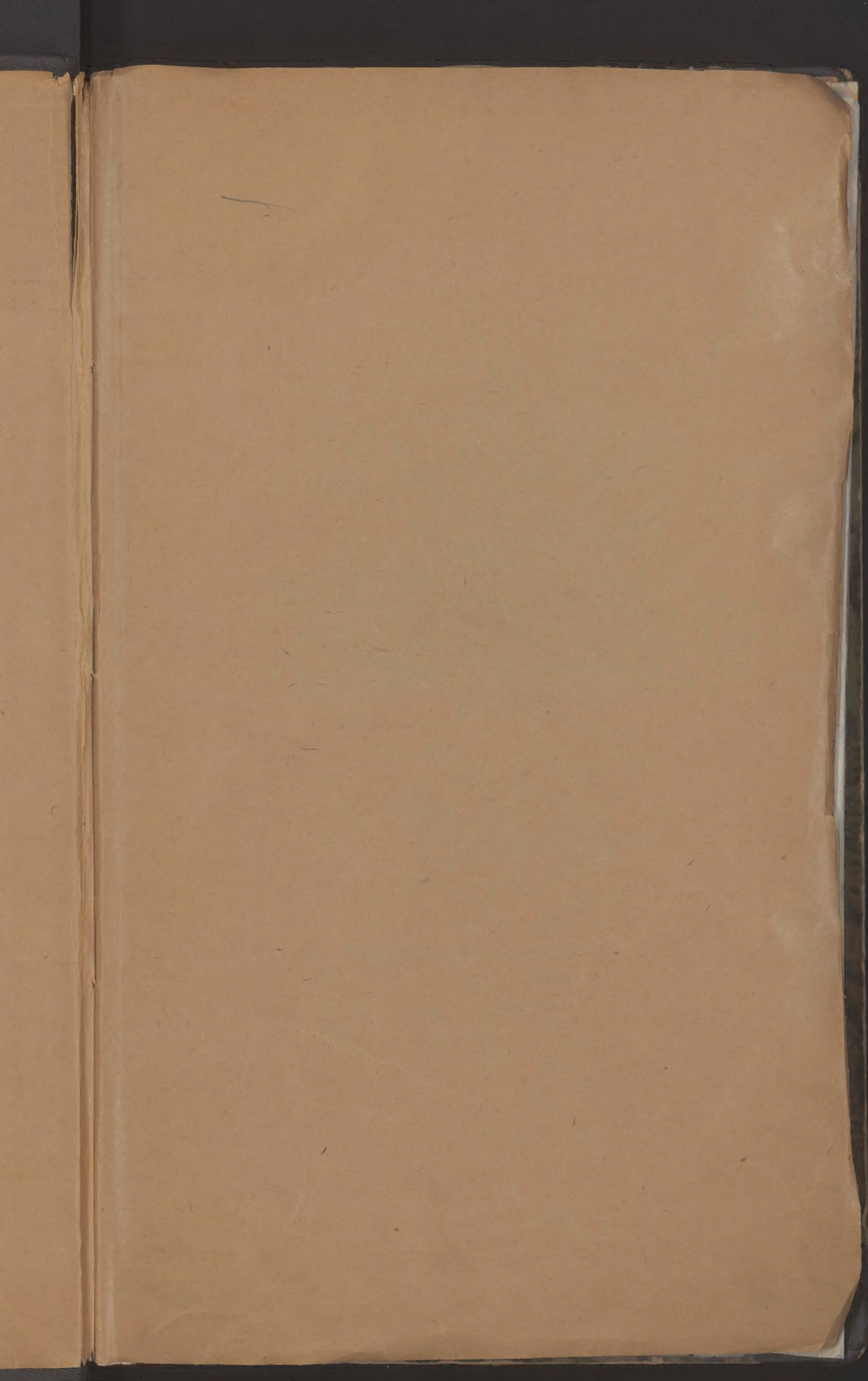
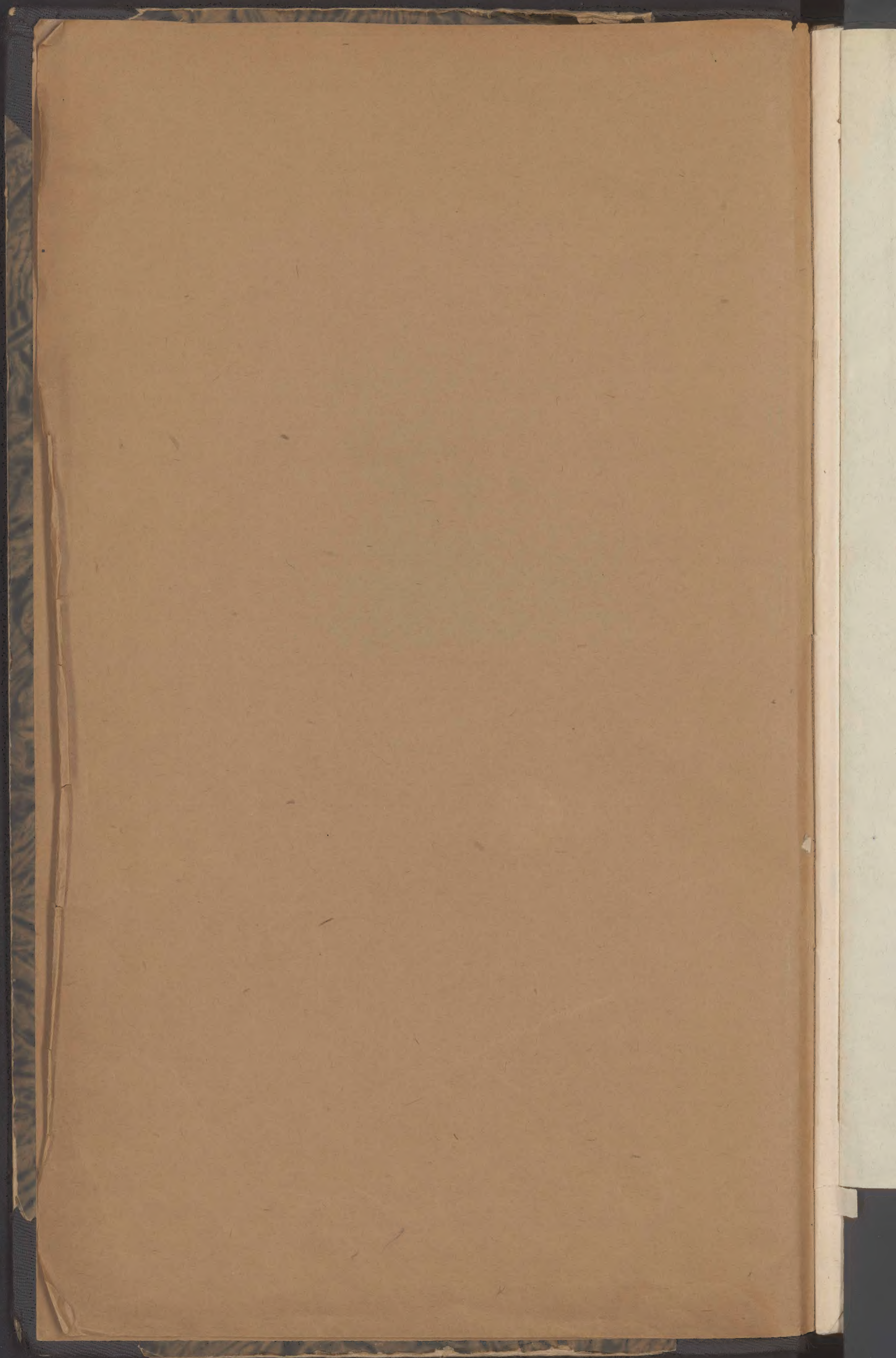

15027

III

12 p 17

S E J M C Z T E R O L E T N I ę

Mowy zawarte w tomie III. 1788-1792.

Rok 1788.

~~ixxBernowiczMichałxxnrxx28xdxx2xXix~~

1. Jordan Jan. Głos... 2.XI. nr. 6.
2. Karśnicki Ludwik, Głos... 3.XI. nr. 4.
3. Krasieński Jan, Mowa... 10.XII. nr. 7.
4. Mniszech Michał Wandalin, Głos... 27.X. nr. 3.
5. Suchodolski Wojciech, Mowa... 11.XI. nr. 5.
6. Stanisław August, Mowa... 7.X. nr. 2.

Rok 1789.

1. Bernowicz Michał, Mowa... 2.X. nr. 28.
2. Butrymowicz Mateusz, Głos... 7.III. nr. 16.
3. Czacki Michał, Mowa... 26.II. nr. 12.
4. Krasieński Adam bp., Głos... 18.VIII. nr. 25.
5. Kublicki Stanisław, Przymówienie się... 16.IV. nr. 21.
6. " " " ... 28.IX. nr. 27.
7. " " " ... 15.XII. nr. 30
8. Mniszech Michał Wandalin, Głos... 29.I. nr. 10.
9. Merski Onufry, Głos... 3.VIII. i 6.VIII. nr. 24.
10. Moszyński Fryderyk Józef, Głos... 9.III. nr. 17.
11. Potocki Ignacy, Głos... 10.XII. nr. 29.
12. Radziszewski Michał, Głos... 26.II. nr. 13
13. Rożnowski Antoni, Głos... 17.III. nr. 18.
14. Stanisław August, Głos... 7.IX. nr. 26.
15. Strasz Michał, Głos... 3.IV. nr. 20.
16. Suchodolski Wojciech, ^{Mowa} 5.VI. nr. 22.
17. " " , Mowa... 17.VII. nr. 23.
18. ~~Świętosławski Wojciech, G~~

18. Świętosławski Wojciech, Głos... 3.III. nr. 15.
19. Szembek Krzysztof bp., Głos...19.I. nr. 9.
20. " " " , Głos... 27.II. nr. 14.
21. Walicki Bazyli, Mowa...8.I. nr. 8.
22. Wawrzecki Tomasz, Głos...20.II.nr.11.
23. Zeleński,Franciszek, Mowa...26.III.nr.19.

Rok 1790.

1. Dłuski Sebastyan, Głos...2.IV. nr.1.
2. Kościółkowski Tadeusz, Mowa...26.IV. nr.32.
3. Krasiński Adam bp., Mowa...7.V. nr.33.
4. Mostowski Tadeusz, Późniokowanie...13.XII.nr.36.
5. Pągowski Józef, Mowa...20.XII. nr. 35.
6. Rzysszczewski Adam,mGłos...10.V. nr.34.
7. Wybranowski Ignacy, Mowa...30.III. nr.31.

Rok 1791.

1. Chojecki Jan, Głos... 15.IX. nr. 41.
2. Czacki Michał, Głos... 24.XI. nr.47.
3. Dłuski Tomasz, Mowa...20.I. nr.37.
4. Hryniewiecki Kajetan, Mowa...14.XI. nr.45.
5. Moszyński Fryderyk Józef, Głos...23.IX. nr.43
6. " " " , Głos...26.IX.nr.44.
7. Sokołowski Serafin, Odwołanie się...4.IV. 38.
8. Stanisław August, Głos... 18.XII. nr. 48
9. Suchorzewski Jan, Głos... 3.V. nr.40

10. Świętosławski Wojciech, Głos...15.IX. nr.42.

10. Witosławski Józef, Głos... 22.XI. nr 46. ✓

12. Zakrzewski Ignacy, Mowa...3.V. nr.39.

Rok 1792.

1. ~~Stanisław August, Głosy...~~ 27.I.49.

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

1. The first group of people who are interested in the study of the history of the world are the historians. They are the people who study the past and write about it. They are the people who tell us what happened and why it happened. They are the people who help us to understand the world and ourselves.

1990

MOWA 12 12

JASNIE WIELMOŻNEGO CZACKIEGO, *Michaś*

PODCZASZEGO KORONNEGO

POSŁA z WOIEWODTZWĄ CZERNIECHOWSKIEGO,

Na Sessyi Seymowej dnia 26. Lutego 1789. Roku

M T A N A.

NAYIASNIEYSZY PANIE !

PRZESWIETNE RZPLITEY SKONFEDEROWANE STANY!

Co było prawie po wszystkich Narodach obyczajem, że Dobra powszechności, ku Publiczney służyły expensie, toż samo w Kraiu naszym od niepamiętnych doświadczało się wieków, Dziedzicom tylko czasowe, w przypadkach nadzwyczajnych, znane były pobory, a Krolewsczyzny wszelkie Kraiu załatpowały potrzeby, liczba zaś ich co raz zmniejszająca się, potrzeby Publiczne pomnożone, czczość służby czynienie z Imion poznana, gdyż pospolite ruszenie, w ten czas znaczeń mogło, gdy również Insze wojowały Narody, teraz zaś zniszczeniem swego Kraiu, a Laurem cudzego porządnego Woyska znakomitym było. Te y tym podobne widoki przeświadczaia nas, że, ieślimy dla nas dać nie zechcem z własności naszych, iestestwo nasze upaść musi.

Gdy więc niefiem w offerze ukochaney nam Oyczyźnie, część majątkow naszych, załtanowieć się pierwey nad własnością powszechną, to iest Starostwami w porządku rzecz znayduię.

Mówiać więc o Starostwach, a mowić czy za samym pożytkiem Skarbu, czy też posiadaczami Starostw, byłoby prawie nie wczelnego obrońcy sławać postaci, lecz mowić o obydwóch, iest rzecz całą przekładać, inaczey przy naylepszej chęci, moglibyśmy owego doświadczyć błędu, który był w ustanowieniu Kommissyi Likwidacyney długow Rzeplitey, w której pretenduiący do Skarbu się rozładzali, Skarb zaś u nikogo upomnieć się nie mógł, albowiem, iak biada temu Kraiowi, gdzie zwierzchność rządowa nie dochowuie wiary publiczney, tak zwierzchność traci swą powagę, która o własność Narodu upomnieć się, lub nie śmie, lub nie może.

Kto więc ma Prawo dzierzeć Starostwa, na tym się załtanowieć przystoi, ten za pewnie kto ie o trzymał dożywociem, zbywszy rozdawniczego Prawa W. K. Mość P. M. M. gdyż też Prawo nadaiącego, co nabywającego,

Inst. 4364

❧ ❧ ❧

waiącego, Prawo na przeszłość stanowić nie można, więc z przeszłego Prawa rozdawnictwa z posiadania Starostw, wzrzuścić się nie godzi, lecz umniejszać masę, czyliż dochód publiczny iestże to y może być czyiey mocy? Posłowie wybrani z pomiędzy współ-Obywatelów, y wy starši bracia iesteścież właścicielami własności Rzeplitey byście mogli iakie czynić z niej darowizny? nadania, expektatywy, za tym Emphiteuzes, miałżeż kto Prawo nadawania? które tyle Prawami zakazane, lecz coż mówię zakazane, wyklęte w Xiegach Praw naszych od tyluż wieków, tylo powtarzaniem były. A gwałt, iak Rzeplitey tak y Wafzey K. M. P. M. Miłościwemu przewodzący złamał przyrzeczenie pańskie by expektatywy znanemi nie były, utworzył Sejm 1775. Sejm, w którym, gdy już Sąsiedzi fyci byli, obłowem naypleknieyszych Prowincyi: swoich zprzysięgła zapamiętałość, knuie w przyszłości zgubę y utratę majątku Rzeplitey, daie im pokrywę nadgrody, lub też zamian zawsze z podeysciem Skarbowym. Nadgrody!... w ten czas, gdy Kray sprzedawano, gdy majątki cudzemi frymarczono, gdy nikczemność Narodu większą nad słabość Jego przed światem wyświecono. Epoko wzgardy y hańby! iestże będziez błyszczeć przed nami nazwiskiem wiary publiczney? Pogrom co na ciebie ciskam, iest iestże słabym echem czułości Narodu, którey naypoźnieysza potomność powtarzać będzie. A my, co chcemy nosić Imię poddzwigających Naród. czułych o świetność Jego, znać mozem krzywdę skarbu publicznego tym Bożyszczem którego obalićby się nie godziło? którego majątki szlacheckie zmniejsza, gdyż z swych Intrat, czym mniej będzie miała Rzeplita, tym większe Podatki nakładać się muszą na Dobra Szlacheckie, że więc powrócić własność Rzeplitey się należy, już wątpię podług mego przeświadczenia się nie godzi, gdyż ta sama Konstytucya pierwey powiedziawszy, iż Starostwa iść na Skarb powinny, marnowaniem ichże w brew swojey czynności zatrudniła się, nadto coż zebrani na Sejm znaczą, iесли nie plenipotentów Narodu, a iесли wżadnym Sądzie Donacya sobie przez plenipotencyą nie warta, iakżeż Seymułacy mogli sobie w spomnione nadawać Starostwa, toż samo możnaby powiedzieć, gdyby posiadający Starostwa, Prawem dożywotnim, teraz chcieli kupować u Rzeplitey Starostwa, sobie sami czyniliby prawie donacyą, y może w potomności mieszanemi byliby z Seymułacemi 1775.

Tey to sprzedaży skoro pierwszy okazał się Projekt, bez Imiennym piśmem zprzeciwić się znałem z sumnienia mego wywiązaniem się, którym równie tchnięty oddałem y oddaie chołd poważania choć różnie mi myślącemu Autorowi, wdzięczność od Narodu dla czynów Jego znam długiem, a chęć Jego nayszczerszą dla Kraiu uwielbiać nie przestanę.

Lecz gdy rzecz iest mówić o sprzedaży Starostw, iest mówić o oddaleniu patrymonium Rzeplitey, iest oddalić nadzieię folgowania Dobrom Ziemskim, słowem iest rzecz, dla czasowey potrzeby, nie pewnie skutkowi odpowiadającej nadziei, pewne dobro Rzeplitey zatracić.... Zatracić do którego Monarchowie nawet, w wielu Państwach nie przyznają sobie Prawa, ileby bowiem masy z percepty z wiekiem pomnażającej się Intraty, tyleby wciąż na Kray cały potrzebaby nakładać nowych podatków, sprzedawać albowiem Starostwa na Dziedzictwa potrzebaby sprzedawać podług ninieyszego szacunku, szacunek, zaś rzeczy wszelkich podwyższać się musi, kruszcze albowiem drogie, coraz pomnażające się, iako w rzeczy są Towarem, tak podług ich pomnożenia się szacunek rzeczy się pomnaża, majątki więc wszelkie, gdy będą szacownieyszymi, by ieden tylko majątek Rzeplitey się nie pomnożył, myż to czynić mamy?

Wreszcie

Wreszcie gdybyśmy przedać mieli, nie wiem iak można na wiarę Lustratorow przedawać, gdy ieśli dożywotni Possessorowie ich przekupowali, to zapewnie na Dziedzictwo kupuiący, zacząną od kupienia Lustratora, a skończą na krzywdzie Publiczney. Jeśli ma puść na Licytacyią, coż za azard, tak dla Skarbu że wielkich Starostw posiadaczow iako możnych nie zechcą podkupować, tak dla Starostw, że więcey podaiący, Prawa Jegoposiadania wzruszy, nadto coż to za kupienie byłoby szacunku nie zapłacić, który zawfze ieść pod niebezpieczeństwem od przemagającej strony by nie był zmarnowanym, potrzeba Kraiowa nie może się stosować do partykularney sprzedaży Dobr Dziedzicznych, szczupłość Intrat stosownie do iego wydatkow, przynagla go do odprzedania, lecz potrzeba Publiczna, składką Kraiu uiszcza się.

Temi to tchnięty powody oświadczam się, że ieśli słaby Głos moy większości przeświadczyć nie zdoła, by Starostwa przedanemi nie były, ile razy mówić będę mógł, iak Poseł na Seymach, czyli iak Szlachcie y Obywatel na Seymikach, nie przestane ponawiać Głosu meiego, iż nicht nie miał Prawa własności Rzeplitey, czy Dziedzictwem czy *per emphytezim*, czy zamiany, czy sprzedaży oddalać od Rzeczypospolitey.

Zawfze iednak za niewzruszaniem posiadaczow Starostw iestem. Od 1598. iak oddział stał Dobr stołowych od rozdawniczych, moc nadaiąca, Królów była niewątpliwa, iakież nadanie wąpionym bydz może? występpek lub niedotrzymanie ugody, upoważnia Prawo odebrania Dobrodziestwa, niezłyfzję o nich, więc kary poiać nie mogę. By zaś więcey nieplacili iak był Proiekt czytany, tylko tyle ile Dziedzice, nowego Podatku napoliczone 50. od sta w Litwie, a 27½ w Koronie nawzaiem, gdyby Stany Seymuiące powiedziały, iż Krolewsczyzny na Skarb wezmą, a im trzy kwarty podług dawney Lustracyi płacić będą, nie wiem, czyby nieodstąpił podaiący Proiekt od swey kalkulacyi. Daleki iednak od odebrania ich własności nowej żadaiąc Lustracyi, y kwart dwoch. Gdy szłyfzję zarzucone Prawo 1776. w którym uwolnieni zostali od Lustracyi, uważam te Prawo, iako obcyą czyli by kwarty na nowo Luftrowane były Starostwa, czyli półtory kwarty; ieżeli opłata Starostw nie ma natury czynszu, tylko proporcyi Intraty, toć podług aktualney bydz powinna, nie miał Prawa Starosta uskarzać się, gdy wszystkie Starostwa trzykrotnie Luftrowanemi były, gdy Prawo 1764. co pięć lat Lustracyie nakazało a 1768. co dzieścięć lat przypisało, bo nie czynsz, lecz część Intraty Skarb sobie zachował, w tym zaś czasie, gdy warownie Przywileiom Stanu Szlacheckiego, wzroszone dla iegoż pożytku bydz muszą, gdy my Szlachta co z mlekiem wyśfaliśmy uprzedzenie, iż nie dawać nie powinniśmy, podług teraznieyszey Intraty płacić mamy Podatek, pewny, iż tym tchnięci widokiem sami uznaią potrzebę nowej Lustracyi, y szłufzność więcey od Starostw nie Dziedzictw płacenia, Beneficiary Seymu 1775. odstąpią od pożytkow Skarbu Publicznego, uznaiąc w tym względność Rzeplitey; że pożytki które z nich ciągneli wracać, nie będą, co dopełniwfzy, łatwo będzie stanowi Szlacheckiemu czynić składkę Publiczną, gdy Publiczności własność iey powroconą uyrzy.

W W A R S Z A W I E

w Drukarni Uprzywileiowany Michała Grölla, Księgarza Nadw. J. K. Mci.

e
a
y
e
n
o
y
z
-
-
-
-
i
e
a
n
-
z
,
z
-
-
e
y
d
-
-
n
a
,
o
h
e
w
o-
e
li
e
o-
w
o,
o,
u-
e-
y-
o-

